

Bilag 1a Krav og beskrivelse av flytting av bygg

Flytting av Søgne bygdemuseum

Bakgrunn

Søgne kommune har vedtatt at våningshuset/museumsbygningen på Søgne bygdemuseum skal flyttes til Søgne gamle prestegård. Huset ble flyttet til nåværende plassering i 1912, og har siden den gang først og fremst blitt benyttet som utstillingslokale for gjenstander.

Målsettingen er at flytting og gjenoppbygging skal utføres etter antikvariske prinsipper. Bygningsteknisk målsetting er å gjenoppbygge og tilpasse bygningen til ny bruk uten å ødelegge dens verneverdi.

Multiconsult har vært engasjert i arbeidet med å legge til rette for flyttingen og samtidig sørge for at vernehensyn og antikvariske prinsipper blir ivaretatt.

Det foreligger en antikvarisk oppmåling, dateringsrapport og teknisk tilstandsvurdering med vektberegninger m.v.

Registrering, oppmåling og alder

Siden 2017 har det vært gjort undersøkelser og arbeid for å forberede flytting. Hensikten har vært å skaffe mer kunnskap om bygningens alder, endringshistorie og tekniske tilstand, samt velge metodikk for selve flytteprosessen tilpasset disse forhold.

Bygningen er et midtgangshus i to etasjer med loft, uten kjeller, og med tradisjonell planløsning (gang og to stuer oppe og nede). Den er oppført i lafteteknikk. Oppførelsestidspunkt for bygningen er gjennom årringsdatering av veggstokker i begge etasjer bestemt til 1793. Enkelte gjenbrukte stokker er fra 1720-årene.

Det er foretatt arkivstudier og bygningsarkeologiske undersøkelser som viser at bygningen har gjennomgått mange endringer i løpet av sin levetid. Eldre fotomateriale viser at bygningen før flyttingen hadde et tilbygg i bakkant, slik at den fremstod med skjevrøstet gavl, og andre vinduer med større vindusåpninger enn i dag. De tidligere vindusåpningene og tidligere åpning mot tilbygg er blendet med laft. Det er videre påvist en tidligere dørplassering mellom gangen og den østre stua i første etasje, samt en noe annerledes ildstedsplassering.

Samlet viser undersøkelsene at bygningen er blitt forsøkt «tilbakeført» i forbindelse med flyttingen til dagens plassering i 1912, og at man har etterstrebet en «typisk» mandalsk stueform når det gjelder romløsning, innredning osv. F. eks. er den monumentale ytterdøra hentet fra et hus på Berge, mens døra mellom gangen og den vestre stua i første etasje opprinnelig stod i Søgne gamle kirke. Vinduene er antagelig hentet fra en annen bygning i forbindelse med flyttingen. Blyglassinnfatningene ser (med ett unntak) ut til å være av relativt ny dato, med «ny-gammelt» glass. Ytterkledningen ser ut til å ha vært skiftet ut i senere tid, men enkelte bord kan være eldre.

Fylkeskonservatoren har tidligere uttalt seg om flytting av museumsbygningen. I uttalelsen heter det bl.a.:

«Fylkeskonservatoren vurderer bygningssamlingen ved Søgne bygdemuseum til å ha høy lokalhistorisk verdi... Fylkeskonservatoren vil særlig fremholde viktigheten av at hovedbygningen (våningshuset) fra Leire blir forsvarlig tatt vare på for ettertiden. Den kulturhistoriske verdien av denne bygningen vurderes å være høy, også ut over det rent lokalhistoriske. Ved sin autenticitet som våningshus, med antatt oppførelse på 1700-tallet, tillegges den også å ha regional verdi.»

Teknisk tilstand

Det vurderes at bygningens tekniske tilstand er relativt god ut fra byggeår og med tanke på tidligere flytting, slik at den vil kunne tåle en ny flytteprosess. Ytterveggene fremstår i normalt god stand. Det er spor etter soppangrep i vestre stue i andre etasje, men dette ser ut til å være stoppet. Kledningen er slitt og har flere steder råteskader, særlig i nedre del, i overgangen kledning/grunnmur og rundt utsparinger. Også svillene har råteskader.

Det er på et tidspunkt, antagelig i 1912, blitt fjernet enkelte beitskier fra konstruksjonen.

Bygningen har varierende veggtykkelser og hjørneløsninger. Det er også flere skjevheter i vegger og gulv som ikke klart vises på oppmålingstegningene. Ellers er det påvist at husets langfasade mot sør heller mot sør, dvs. at grunnmurens søndre side er lavere enn nordsiden. Om denne har sunket i nyere tid eller har vært slik lenge, er usikkert.

Prinsipper for flyttingen

Det legges opp til å flytte bygningen *mest mulig hel*, for å unngå demontering som kan gi skader som det koster å utbedre, og for å ivareta de antikvariske verdiene (jf. Byggforsk Byggforvaltning blad 700.126 og 700.127). Dette betyr at bygningen demonteres ned til høyde underkant av vinduer i 2. etasje, slik at en får en totalhøyde som kan fraktes på vei. Bygningens totalvekt uten takstein, utvendig kledning og ildsted/piper er beregnet til ca. 15 tonn (netto).

Bygningen skal i utgangspunktet flyttes på hjulgående henger. Flytte-traséen må registreres og planlegges med hensyn til fri bredde og høyde (underganger, ledninger, skilter osv.), stigning og kurver samt kjøretillatelse, eskorte, demontering av hindringer osv.

Det må foretas underfanging og avstivningstiltak på bygningen når den skal løftes/flyttes, for å unngå unødvendige bevegelser som kan føre til skader på konstruksjonen under flyttingen. Det er viktig at alle yttervegger samt innerveggene gis en generell forsterkning for å unngå skade på laftede sammenføyninger. Utsparinger må forsterkes, særlig der beitskier mangler. I sistnevnte tilfeller må hele veggen forsterkes rundt utsparingen og i selve utsparingen. Dette arbeidet må følges opp av byggeteknisk sakkyndig eller annen sakkyndig på området. Noen forsterkninger kan måtte avgjøres etter at demontering er påbegynt og konstruksjonsdetaljer er blottlagt. Før løfting må stokkene under gulvet vurderes og eventuelt forsterkes ekstra.

Forarbeider

- Før flytting skal alt løst og fast inventar fjernes fra bygningen. Vinduer og inn- og utvendige dører merkes, demonteres og mellomlagres på en forsvarlig måte før flytting.

- Murt skorstein og pipe rives.
- Takstein tas ned hele og gjenbrukes i størst mulig grad.
- Ytterkledning demonteres i sin helhet. Eldre kledningsbord (av kjerneved, håndhøvlet) gjenbrukes. Den eldre profilvarianten skal brukes ved utskiftning.
- Veggstokker merkes, demonteres og flyttes.
- Utvendig trapp demonteres og flyttes.

Etterarbeider

Bygningen skal plasseres på nye fundamenter/grunnmur på Søgne gamle prestegård og sammenbygges. Vinduer istandsettes og monteres som før. Dører settes på plass.

Generelt skal det legges antikvariske prinsipper til grunn for arbeidet med flytting og gjenoppbygging. Originale deler og materialer skal i størst mulig grad tas vare på og settes i stand, og ved utskiftning skal det brukes tradisjonelle materialer, konstruksjoner og metoder.